

POKUS O NÁČRT NÁRODNÍHO VĚDOMÍ

Świadomość narodowa w Polsce i Słowacji w XIX i XX wieku / Národné vedomie v Poľsku a na Slovensku v XIX. a XX. storočí (red. Stefan Bednarek), Polsko-Słowacka Komisja Nauk Humanistycznych Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu PR / Slovensko-poľská komisia humanitných vied Ministerstva školstva SR a Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003, 204 s.

Polsko-slovenská a Slovensko-polská komise humanitních věd přicházejí s další přínosnou publikací *Świadomość narodowa w Polsce i Słowacji w XIX i XX wieku / Národné vedomie v Poľsku a na Slovensku v XIX. a XX. storočí*, která se pokouší načrtnout intenzitu a rozsah národního vědomí v polské a slovenské společnosti v 19. a 20. století. Jde o deset studií, jejichž předobrazem byly referáty polských vědců na stejnojmenné konferenci komisí (na jejich třetím zasedání), která se konala v září 1998 v polském Cieszyně (referáty slovenských autorů, kromě textu A. Bartlové, vyšly ve sborníku *Historické a kulturné zdroje slovensko-polských vřáhov*, red. J. Hvišč, Bratislava 2000 – viz naše poznámky in – Slovenské pohledy na polskou literaturu, X 5/2002).

Co tedy přinášejí studie polských badatelů na dané téma? V úvodu publikace upozorňuje její redaktor **Stefan Bednarek**, že pojem „národní vědomí“ není tak sporný jako některé jiné základní pojmy v humanitních vědách. Upozorňuje, že tento pojem „*má být naztrán v návaznosti na problémy národa, že je fenoménem souvisejícím s tvořením a fungováním národního společenství a že je možné jej chápat jako psychický korelát tohoto společenství*“ (s. 5). Pojmem se obecně zabývají první dva texty – **Hieronyma Kubiaka** *Wartość eksplanacyjna kategorii „świadomość narodowa“* a **Stefana Bednarka** *Świadomość narodowa i świadomość regionalna w Polsce*. **H. Kubiak** (Kraków) se pokouší na základě různých pramenů o definici pojmu, zabývá se ontologií národního vědomí a jeho významem pro společenské vědy. **S. Bednarek** (Wrocław) se na základě příkladů ze zahraničí věnuje také vztahu mezi národním a regionálním vědomím a příčinám vazeb mezi národní a regionální identitou.

Tři další studie se soustřeďují na specifikace národního vědomí v 19. a 20. století: **Krzysztofa Kawalce** (Wrocław) *Rozwój form świadomości narodowej w Polsce w XIX i XX wieku – najważniejsze problemy oraz zagadnienia badawcze* (viděno z historické perspektivy polských osudů), **Krzysztofa Krasuského** (Katowice) *Świadomość narodowa w Polsce w XIX-XX wieku i jej literacki wyraz. Tradycja romantyczna i jej przewartościowania* (zaznamenává, jak se problematika odrazila v polské literatuře) a **Teresy Smolińské** (Opole) *Świadomość narodowa w Polsce w XIX i XX wieku (w świetle badań etnologicznych i folklorystycznych)* – líčí odraz problémů v lidové kultuře.

Zbývající texty se věnují specifickým problémům národního vědomí a kulturní identity. **Jan Jacek Bruski** (Kraków – studie *Rusini w Polsce i na Słowacji. Meandry świadomości narodowej*) se zabývá problémy identity různých větví Rusinů –maďarské, ukrajinské a specifické (haličští Lemkové), **Józef Zarek** (Sosnowiec – studie *Tożsamość narodowa Słowaków w nowszej polskiej refleksji slawistycznej*) v náčrtu shrnuje, jak problematiku identity Slováků uchopila slavistika, zejména polská slovakistika. Na Těšínské Slezsko se soustředily texty **Edwarda Buławy** (Cieszyn – studie *Kontakty kulturalne między Śląskiem Cieszyńskim a Słowacją w XIX wieku (do 1870 r.)*) a **Haliny Rusek** (Cieszyn – studie „*Swoi*“ i „*obcy*“ w *świadomości mieszkańców Śląska Cieszyńskiego*). Publikaci uzavírá práce **Andrzeje Małkiewiczze** (Zielona Góra – studie *O narodzie nie bez emocji*), která srovnává různé národnostní experimenty a nacionalistické a komunistické přístupy k národní identitě a jejímu významu v rámci sjednocené Evropy.

Každou studii doplňuje slovenské resumé, knihu pak v závěru obohacují bio- a bibliografické poznámky o autorech a index osob.